

האזינו

שבת תשובה

תשפ"ז שנה י"ב

גליון תרפ"ג

דברי תורה וחסידות

יד"ל ע"י מכון אהל אברהם

להוצאת ספרי מזרינו הרב הגאון ר' אברהם בן ציון ביער שליט"א
רב בבית המ"ד סלנט בי"ש ודומ"ץ דחסידי סיקווירא בארה"ק

לע"נ אאמו"ר הגה"צ ר' מאיר רפאל בהרב

ר' ניסן זצ"ל ג' מנ"א תשי"פ לפ"ק

הקב"ה משפיע להצדיק כאשר המקבלים רוצים לקבל ולשמוע ממנו את דבריו

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי וגו' (דברים לב, א). ויש לדיוק בפסוק ג' דיוקים והם: (א) מדוע נקט ב' לשונות "האזנה" (שהוא לשון שמיעה מקרוב) ו"שמיעה" (שהוא שומע מרחוק). (ב) וכן נמי שנקט לשון "דיבור" ולשון "אמירה". (ג) נוחץ משינוי הלשון הרי גם במשמעותן ביאור התיבה "ואדברה" הוא לשון הוה, או עתיד, מה שאין כן "אמרי פי" הוא לשון עבר, ולכאן חל"ל האזינו השמים "דברי פי".

ובחקדם לדברינו נביא מה שכתב בספר הקדוש תולדות יעקב יוסף, על מה שאמר משה רבינו ע"ה כי כבד פה אנכי (שמות ד, י), ודרשו בזוהר על זה (ח"ב כה ב) שהדיבור הוא בגלות וכו'. וכתב על זה זול"ק: **ושמעתי מן מוהר"ן (מהורדנא) שכשהחכם רוצה להשמיע תורה ומוסר הוא בין אוילים אשר חכמה ומוסר אוילים בזה (משלי א, ז), אז הוא כבד פה מלהשמיע תורה ומוסר, שאין פיו יוכל לדבר ולהשמיע, ובה מבאר הפסוק כי כבד פה אנכי, לכן מי אנכי כי אלך אל פרעה (שמות ג, יא) "המוני עם" שהם בבחי' הערף, שאז אני כבד פה ואין תועלת, ודפח"ח.**

ולפי זה מבאר נמי היטב כוונת רבי יוסי בן קיסמא במשנה באבות (פ"ו מ"ט) [אמר רבי יוסי בן קיסמא פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגע בי אדם אחד ונתן לי שלום והחזירתי לו שלום אמר לי רבי מאיזה מקום אתה אמרתי לו מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים אני אמר לי רבי רצונך שתדור עמנו במקומנו ואני אתן לך אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות אמרתי לו בני אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם איני דר אלא במקום תורה ומבאר התולדות דאמר האיש לרבי יוסי, מאחר שכולם חכמים בעלי מוסר אם כן רצונך שתדור במקומנו שאינם חכמים, וישמעו ממך מוסר, ואני אתן לך וכו'. ורבי יוסי ענה לו איני דר אלא במקום תורה, כי על ידי שהם בעלי תורה בלי מלא מחזיק לקבל מוסר, וכשיש מקבלים אז משפיעים משמים למוכיח שפע רוחני להשפיע לזולתם, מה שאין כן במקום שאינם בעלי תורה שהם כלי ריקן ואינו מחזיק לקבל מוסר, וכשאין "מקבלין" אין "משפיעין" ופסקה ברכה מהעולם, כי כל זמן שיש תוכחה בעולם ברכה בעולם.

וממש בסגנון אחד נתנבא בדגל מחנה אפרים (פרשת ויצא). זול"ק: **ומן הבאר ההוא ישקו העדרים חיינו מן התורה ישקו בכל דור ודור מי שהוא אז רועה ישראל הנקראים צאן הם משקים את הדור תורה ומוסר מן**

אותה הבאר, רק והאבן גדולה על פי הבאר היינו הצדיק נקרא פי הבאר, והיינו שיש מסך המבדיל [האבן] מחמת חסרון המקבל, ויש תקנה לזה ונאספו כל הצדדים היינו שמתאספים יחד ורוצים מאוד לקבל תורה ומוסר מפי הצדיק באגודה אחת בלב שלם, ובזה וגללו את האבן מעל פי הבאר שיכול הצדיק אז לומר להם שאין מסך המבדיל ביניהם, עכ"ל.

ובפרשת נח. ביאר ה"תולדות" על הפסוק. **חסד ואמת נפגשו, שיש חיבור בין עשירי המוני עם, הנקראים ארץ, ובין ת"ח הנקראים שמים, דהיינו שהעשירים הם אנשי חסד ומחזיקים ידי ת"ח ולהשפיעם, וגם הת"ח משפיעים בתורת אמת ומוסר להעשירים והמוני עם, ששומעים ומקבלין מוסר, אז גרמו יחוד למעלה שצדק ושלוש נשקו.** ומסיים שם דכאשר בא עת השנאה ויאטמו אזנם משמוע תוכחת מוסר, אז גם הוא לא יוכל לדבר ולפתוח פיו בתוכחת מוסר, וכו', עיי"ש.

ולפי כל החסבר הנ"ל אתי שפיר הלשון **"האזינו"** שאם יטו אוזן לשמוע בחשק מקרוב באהבה, אז ישפיעו לי **"משמים ואדברה"**, שיוכל לדבר **עבשיו**, מה שאין כן אם **"ותשמע"** הארץ שרק תשמעו מרחוק, אז **"אמרי פי"**, שלא ישפיעו לי מחדש, רק מה שכבר אמרתי **[בעבר]** דבר זה, בזה אתם שומעין, ולא דבר חדש.

וכן הוא לגבי העתיד, אם רצונם לשמוע מושכין השפע, דבספר מדבר קדש, כותב וז"ל, **דפעם אחד היה מו"ר ר' דוב אצל ר' ישראל בעל שם ז"ל והיה ברצונו לילך לביתו ועיכב אותו ואמר לו שהמשכת הדעת נמשך יותר כשיש להצדיק לפני מי לומר והראה לו על המוח ואמר לו שהמוח הוא מעין נובע ואם האדם מושך מהמעין אז המעין נובע יותר ויותר.**

ובזה מפרש הפסוק **האזינו השמים היינו הצדיקים** (חנקראים "שמים") **ואדברה.** לשון עתיד, שמחמת הצדיקים שמושכים מן המעין, הדיבור הולך **"בלא שום הכנה"** כמעין הנובע, אבל אצל אנשים פשוטים צריך הכנה להדיבורים, ולכך כתיב **ותשמע הארץ** (חנקראים "ארץ") **אמרי פי,** היינו הכנה להדיבור ולכך כתיב אמרי פי לשון עבר, (שכבר חכין עצמו מקודם לזה).

יעזור ה' שנחיה כולנו כלי ראוי לקבל דברי תורה ומוסר ונעבוד את ה' בכל לבבינו מתוך שמחה תמיד.

מאמרים קצרים

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי וגו'. ונ"ל כמו ששמעתי בשם הרבני מו' גרשון קיטויר החרשים שמעו והעורים הביטו לראות (ישעיה מב, יח), דקשה אם הוא חרש איך ישמע, ואם הוא עור איך יוכל לראות. ופירש כי החרשי" הם הת"ח החרש והמסגר שהם ישמעו, כי העורים שהם המוני עם הביטו לראות על הת"ח אם ייטיב בעיני הת"ח אז גם הוא נוטה אזנו לשמוע כלמודים ואם לאו וכו' ודפח"ח: ובזה אמרתי פי' הפסוק **האזינו השמים הת"ח,** ואז ממילא ותשמע הארץ המוני עם ג"כ אמרי פי.

תולדות יעקב יוסף

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ וגו'. כבר נתקשו המפרשים למה אמר לשמים לנוכח ולארץ בלשון נסתר. גם על מה ולמה נתן האזנה לשמים ולא להארץ, וישעיה לא אמר כן, וליישוב זה נקדים מ"ש

[ישעיה א יח] לכו נא ונוכחה וגו', ויש לדקדק למה אמר לכו ולא אמר בואו נא, והענין הוא שכל ישראל יש להם מדה טובה זו להטות אזנם לשמוע דברי תורה, אבל יש מהם שמיד אח"כ כשהופכין פניהם והלכו להם שוכחין כל שמועתם, וע"כ במצות השמיעה אינן עושין רק כלי ואוזן לשמוע, אבל שמיעה אין להם, שעיקר המצוה לחוק הדברים על לוח לבם אף בעת עסקיהם בעניני משא ומתן, ועל זה אמר לכו בנים שמעו לי [תהלים לד כא] ר"ל כשתלכו ממני תשמעו לי, וזהו האזינו השמים ואדברה, שכשישראל נאספים לשמוע דברי מוסר ועצות טובות מהצדיקים הם נקראין שמים, שאינם עוסקים בעניני העוה"ז הארץ הלזו, וזש"ה האזינו השמים בשעה שהם שמים יעשו כלי השמע ואוזן, ואח"כ כשיהיו בבחינת ארץ ישמעו ולמדו לדעת את ה' בכל דרכיהם:

מנחם ציון

קל אמונה ואין עול הרה"ק ר' צבי הירש מרימנוב זצ"ל אמר קודם פטירתו, הנה זה הוא עיקר התורה הקדושה, לידע שהשי"ת הוא קל אמונה ואין עול. ואם תשאלו אם כן למה לנו כל התורה, הלא די לנו אם השי"ת היה אומר על הר סיני רק את הפסוק הזה. התירוץ הוא, כי אין אדם יכול לבוא להשגה הזאת, אם לא למד ושמר כל התורה כולה מתחילתה ועד כאן.

שחת לו לא בניו מומם דור עקש ופתלתל (לב, ה) מפרש רש"י, כתרגומו חבילו לחון וכו'. אמר הבעש"ט בשם הרמב"ן, כי החטא והעונש באין כאחד, כי כל מה שהאדם עושה לעצמו עושה. ואמר על זה משל, מעשה באשה ענייה שגרה בבית קטן בקצה העיר סמוך ליער, והיתה מחזרת על הפתחים וכשהיו נותנים לה נדבה לא השיבה בתודה, רק היתה רגילה לומר 'כל מה שהאדם עושה לעצמו'. נזדמן שהגיעה לפתח בית המלכה, ונתנה לה המלכה מתנה הגונה, והשיבה כדרכה. חרה אף המלכה על חוצפתה, שמזלזלת במתנתה, ומחמת כעסה ציוותה לשר האופים שיאפה עבורה עוגה יפה, ויכניס בתוכה רעל, אז נראה אם האדם עושה לעצמו, וכן עשה. כאשר באה הענייה אל המלכה, נתנה לה המלכה את העוגה, הענייה השיבה כמנהגה והלכה לה. כשבאה לביתה חשבה בלבה כי עוגה יקרה כזו יש לשמרה לחג, אז לאורחים חשובים, ושמרה אותה בארון. לימים בא בן המלך עייף ויגע מן הציד ביער, הגיע לביתה שהיה בקצה היער, וביקש לאכול דבר מה. הענייה שמחה לקראתו, וכברתו בעוגה היקרה שקבלה מאמו המלכה. בן המלך היה רעב מאד ואכל את העוגה בתיאבון, ונפרד ממנה לשלום. כשהגיע לארמון המלוכה החל להקיא וקיבל חום גבוה, הבחילו לרופא וחקרו מה אכלת? וסיפר שאכל את העוגה שהמלכה נתנה לענייה בקצה העיר. המלכה פכרה בידיה, בראותה את בנה מתפתל ביסורים עד שנפח נשמתו. אז אמרה המלכה עכשיו אני רואה שהאמת כדברך, כי מעשה ידי גרמו לי זאת, 'כל מה שהאדם עושה עושה לעצמו'. הנמשל הוא, שיזכור כל אדם זה הכלל תמיד, שכל מה שאדם פועל, הכל פועל לעצמו, ולא ישיג על ההנאות שיהנה אותו היצר הרע, רק ישיב לפיתוייו שכל מה שיפעל מהרע יפעל לעצמו, עב"ל.

תולדות יעקב יוסף

מעשה בהרה"ק רבי אלעזר מליזנסק בנו של הרה"ק רבי אלימלך זי"ע, שצעק פעם מקירות לבו הוי אבי, ושמע אותו אחד מעדיקי הדור המפורסמים וא"ל ודלמא לאו אביו הוא, עד שנגע הדבר ללבו של הרה"א

ויספר לאביו הק' את כל הענין, וא"ל הלא כתוב שאל אביך מלשון השאלה דהיינו שאפשר לשאול בחי' אב אע"פ שעדיין אין לו מדריגה זו.

דברי שמואל

הרה"ק ר' הירש מרימנוב זצ"ל נסע למרחץ סובראנץ להתרפאות, בדרכו ביקר אצל הגאון ר' מאיר א"ש ז"ל אבד"ק אונגוואר, אמר לו הגאבד"ק יש לי לשאול מכבודו שאלה אחת, אבל צריך אני להקדים לבקש סליחה מכבודו לבל יתרעם על הרהיבי בנפשי לשאול כזאת, כי ח"ו לא לקנטרו באתי כי אם לדעת ולהבין את אשר לא אדע ולא אבין לע"ע, איך אפשר להיות רבן של ישראל בלא בקיאות בש"ס ומדרשי חז"ל. והרים ידיו ואמר שלש פעמים, ח"ו לא לקנטר באתי, רק איני מבין. בתוך כדי דבור השיב לו רבנו הרה"ק ז"ל, הנה בפ' האזינו נאמר, 'עם נבל ולא חכם', ותרגם אונקלוס עמא דקבילו אורייתא ולא חכימו. הכוונה שהתורה כלולה ברמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת נגד רמ"ח אברים ושס"ה גידים, ושס"ה ימים שבשנה. ובזוה"ק נאמר כי תרי"ג מצות תרי"ג עטין הם, שהם יתקנו את האדם בעצות טובות איך לעבוד את ה'. ובאופן זה היה אאע"ה מקיים כל התורה כולה, אחרי שקידש וטהר את רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו וקשרם עם רמ"ח עשה ושס"ה ל"ת שבתורה, והשיג את התרי"ג עטין. אבל אח"כ בהיותם במצרים ונשתקעו בחומריות, הוצרכו לגאולה ולנתינת התורה עם התרי"ג עטין במה לעבוד את ה', ואם גם זאת לא הועיל, הוכיחם משרע"ה ואמר, עם נבל ולא חכם, כתרגומו עמא דקבילו אורייתא עם התרי"ג עטין, ולא ידעו איך לעבוד את ה'. אבל מי שבחר בדרך שהלך אאע"ה, לאיש הלזה יתחברו ויתקשרו מעצמם רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו עם התרי"ג עטין והיו לאחדים עם נפשו ורוחו ונשמתו. הגאון מוהר"ם אש ז"ל קבל תשובתו וביקש מרבנו שיברך אותו, והרכין ראשו לפני רבנו הרה"ק, ויברך אותו.

יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי. הנראה לרמז בזה עפ"י דברי הס' נועם אלימלך שכ' על מה שאנו רואים הצדיקים המה רופאי חולים וכדומה. ומתרץ כי ע"י לימודם בתורה ומחדשים חדושי אורייתא המה בוראים דברים חדשים, לכן אף שנגזר על האדם ח"ו איזו גזירה המה בתורתם ועבודתם מביאים האדם הזה בעולם החדש והוא כאיש אחר כי על אותו העולם לא נגזר כלל הגזירה זו וממילא נתרפא החולה. וז"פ יערוף כמטר לקחי. פי' הלימוד שלי יהי' בקדושה כנ"ל ואז תזל כטל אמרתי. טל העתיד להחיות מתים טל של תחי'. גם אמרתי יהי' בכח כטל להחיות ולרפאות אנוש. אמון:

תפארת שלמה

כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו, עיין בסה"ק ערוגה"ב למורי הגה"ק זי"ע עפ"י דכתיב ע"י נעים זמירות ישראל רחש לבי דבר טוב אומר אני מעשי למלך לשוני עט סופר מהיר, הכוונה קודם כל מצוה וכל דבר שבקדושה יאמר בפה מלא לשם יחוד קוב"ה ושכינתו בדחילו ורחימו וכו' והצורך בזה לקדש פה ולשון כמו שהסופר צריך לקדש הקולמוס והדיו, כן כל אדם צריך לקדש פיו ולשונו שיעלה המצות לרצון לפניו ית"ש וזה רחש לבי לעשות איזה דבר טוב אומר אני מעשי למלך מלכי המלכים הקב"ה, לשוני עט סופר מהיר כמו שהסופר מקדש הקולמוס והדיו כן כל אדם צריך לקדש פיו ולשונו קודם כל דבר מצוה או דרשה כתפלת ר' אבא יהא רעוא דאימא מלתא דתתקבל, וזה כי שם ה' אקרא לומר ד"ת או לעשות

איזה דבר מצוה, הבו גודל לאלהינו צריד שיאמר לשם יחוד קוב"ה וכו' כדי שיהי' לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי.

ליקוטי צבי

לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריתם כו'. הנה מדרך פשוטי עם אשר בימים הנוראים ראש השנה ויוה"כ המה מלאים יראת ד' מחמת אימת הדין. אבל בבוא ימי חג הסוכות זמן שמחתנו, אז נדמה להם אשר הותרה להם הרצועה חלילה, ובפרט בימים אחרונים שעוסקים באכילה ושתיה יותר מדאי, ובאים לידי קטטות ומריבות עי"ז. אמנם זאת הוא לסימן ואות אשר גם יראתם בימי ראש השנה לא היתה יראה שלימה, כי אם היתה יראתם בשלימות, גם בימי השמחה לא היו עוזבים את יראתם, רק כמו שאמר דוד המלך ע"ה שמחתי מתוך יראתי [עיין בתנא דבי אליהו רבה ריש פרק ג, וז"ל, 'עוד אמר דוד המלך ע"ה אני יראתי מתוך שמחתי ושמחתי מתוך יראתי']. נמצא מזה, אשר הנסיון והבחינה אם קיים מצות שופר בראש השנה כראוי ביראה אמיתית, האות וסימן [לזה הם] הימים האחרונים הבעל"ט. וזהו 'לו חכמו ישכילו זאת', רומז על השופר שהוא חכמה ואינה מלאכה, 'יבינו לאחריתם', היינו, בימים האחרונים תבינו זאת אם עשיתם כהלכה ביראת ד' בשעת מצות תקיעת שופר

אמרי נועם

סיפור

בעיר נדבורנה היה פעם שופט רשע גדול, וקרה שבעיר שררה מחלה מידבקת והרופאים הזהירו על נקיות יתירה מבחינה סניטרית, הדבר היה בפרוס חג הסוכות, והרב הקדוש רבי מרדכי מנדבורנה זצ"ל עשה כדרכו סוכה בחצרו, שמע השופט ושלח להודיע לרבי שיהרוס תיכף ומיד את סוכתו כי זה נגד חוקי ההגיינה, הרבי לא שת לבו לדבריו וכשהשופט שלח אחרי זה שוטרים והזהירו על כך, השיב להם עשיתי את הסוכה בשביל שתעמוד ולא בשביל להרוס אותה, שלח השופט הזמנה לרבי שיבוא אליו ולא בא, נמלך השופט והלך בעצמו אל הרבי והתחיל לדבר אתו קשות וציווהו בכל תוקף להרוס תיכף את הסוכה, ואם לא יציית צפוי לו עונש קשה, הרבי לא התפעל כלל מאזהרתו ומאיומו והשיבו בקור רוח אותם הדברים שהשיב לשוטרים, שבנה את הסוכה בשביל שתעמוד ולא בשביל שיהיה לו מה להרוס, נתמלא השופט חימה על הרבי, והרבי הוסיף ואמר לו תדע שהרב הקדוש רבי מאיר מפרמישלן ז"ל היה דודי זקני, כעס השופט עוד יותר ואמר בגערה מה איכפת לי מי היה דודך תהרוס הסוכה וחסל, אז חזר הרבי עוד הפעם על דבריו וביקש את השופט לחכות קצת ויספר לו מעשיה נאה, נעתר השופט לבקשתו והרבי התחיל לספר לו היה פעם כומר אחד ולו עשרה בנים בריאים וחסונים כארזים וגן גדול ונאה היה לו לכומר, והגן מלא אילנות טובים משמחים אלקים ואנשים, פעם אחת עלה בדעתו של הכומר לעשות גם גן פרחים קטן לשוות לוית חן ויופי לגן הגדול, ויעקור כמה אילנות מהגן ויטע במקומם פרחים נותני ריח, ויהי אך גמר הכומר את עבודתו זאת התחילו כל בניו לנפול על ערש דוי בגדול החל ובקטן כלה ובזמן קצר מתו אחד אחרי השני וכל תשעת בניו מתו, עד שהגיע תורו של הבן העשירי הקטן מכולם ונפל גם הוא למשכב, הכומר פנה במר נפשו אל הרופאים היותר גדולים ומומחים וגם דרש במעוננים ובמכשפים וכל זה היה ללא הועיל, ויעצו אותו כמה אנשים לנסוע אל הרבי הקדוש מפרמישלן אולי תבוא ישועתו משם כי מפורסם הוא לאיש קדוש, והיות ודרך אחרת כבר לא היתה בפניו וחיי בנו האחרון נגעו עד נפשו, גמר בלבו לנסות גם את זה ונסע במר לבו להרבי מפרמישלן, בא אל הרבי וסיפר לו את הצרות הרבות שעברו עליו שמכל בניו לא נשאר לו אלא רק זה האחרון, והנה גם הוא חולה אנוש והרופאים נלאו למצוא לו מזור ורק ישועה מן

השמים תוכל לעזור לו, ויען הרבי מפרמישילן ויאמר לו גן נאה מלא עצים טובים היה לך, אולם אתה התאווית גם לגן פרחים והלכת וגדעת את עצי ה', לכן גדע ה' את עציך כי האדם עץ השדה, אמנם מכיון שכבר באת הנה ועוד לא עבר המועד לגמרי הריני מבטיחך כי הילד האחרון שלך יתרפא ויוושע במהרה, והרבי התפלל אל ה' לרפא את הילד בשביל שיתקדש שמו בעולמו תפלתו נתקבלה והילד נרפא וגדל עד כי היה לאיש, ועתה סיים הרב מנדבורנה לספר לשופט, דע לך כי אתה הנך בן אותו הכומר, ובכן אשאלך האם זה גמולך אלי בעד הטובה שדודי זקני עשה אתך להחיותך כיום הזה, בשמוע השופט את כל הדברים האלה, נפל לרגלי הרבי בכה והתחנן לו ואמר כנים הדברים וידוע אני מכל זה, ואני מבקש מכבוד הרבי למחול ולסלוח לי על חטאי ואני מרשה לו לעשות גם עשר סוכות כטוב בעיניו הרבי סלח לו והשופט נפטר ממנו לשלום.

קודם שנתגלה הבעל שם טוב ישב בכפר סמוך לסניטיען, והיה דרכו בכל שנה ושנה בימי הסליחות לנסוע לסניטיען והיה שוהה שם עד לאחר חג הסוכות, פעם אחת בא העירה והתפלל שם בבית הכנסת שהיה רגיל בו, והנה אחר תפלת יום א' דראש השנה חלה חזן בית הכנסת, דאגו כל אנשי העיר באומרם מי יתפלל ביום השני דראש השנה, אמר להם בעל האכסניה שבה התאכסן הבעש"ט, בביתי נמצא איש כשר וישר ובעל קול ערב, ואולי יאות להתפלל תפלות יום ב' דראש השנה, אמר להם גבאי בית הכנסת עצתי היא שיתפלל היום תפלת מנחה וערבית, ונשמע אם כנים דברי בעל האכסניה הלזה, ויהי כן לאחר שביקשו והפצירו בו טובי העיר שיתפלל לפנייהם מנחה וערבית נאות להם, ועבר לפני התיבה תפלתו היתה ערבה ומתוקה כדבש וכולם כאחד נתעוררו מהתלהבות תפלתו וגמרו ביניהם שהבעש"ט יתפלל גם למחרת היום לפני העמוד, וביקשוהו למלא את בקשתם למחרת התפלל גם תפלת שחרית ומוסף בקול ערב ומתוק כדבש בהתלהבות ובהתעוררות, בעשה"ת נתרפא החזן הקבוע ממחלתו, בעלי הבתים שבעיר התהלכו אובדי עצות כי כלתה נפשם מאד שהבעש"ט יתפלל גם ביום הקדוש לפני התיבה, אך מצד שני אי אפשר לדחות את הש"ץ הקבוע, לבסוף החליטו ביניהם לשאול את עצת הבעש"ט, כשבאו לפניו ושאלוהו אמר להם עצתי היא שתאמרו לש"ץ הקבוע כי תתנו לו שכרו הקצוב כמו בכל שנה בתנאי שהוא יבקש את הבעש"ט להתפלל במקומו יען שהוא עדיין לא שב לגמרי לאיתנו, וכך היה החזן הקבוע נתרצה תיכף ומיד לכך הלך וביקש את הבעש"ט והבעש"ט אמר לו שמוכן הוא למלאות את בקשתו,

לאחר יום הכיפורים קרא הבעש"ט לבעלי הבתים ושאלם מה משכורתם, אמרו לו נקבה שכרך ונתנה לך, ענה הבעש"ט שכרי הוא שתקנו למעני לקראת חג הסוכות אתרוג יקר ומהודר כרצוני, השיבו לו נשתדל בכל עוז לקנות למענך אתרוג מהודר, בשנה ההיא לא היו בנמצא אתרוגים כמעט ברוב העיירות לא היתה אפשרות להשיג אתרוג שלחו בעלי הבתים שלוחים לדרוש אחר אתרוג מהודר והסכימו לשלם בעדו כל מחיר אשר ידרש, חיפשו השלוחים בכל העיירות ולא מצאו שום אתרוג אפילו לא מהודר, בערב סוכות ישב הבעש"ט כל היום בביתו ודאג מאד כיון שלא היה לו עדיין אתרוג, הוא לא הלך להתפלל מנחה בציבור בערב יום טוב המתינו בעלי הבתים שיבוא להתפלל אך הוא לא הופיע הם גם התביישו להתראות בפניו בגלל שלא הצליחו למלא את בקשתו לעת ערב בא אליהו הנביא כשהוא מחופש לערל והביא לו אתרוג מהודר וגם שאר המינים הכל מהודר על הצד הטוב ביותר ושאל בלשון נכרית האם כאן גר ישראל אמרו הן הוא מסר לו את ארבעת המינים ותחי רוחו של הבעש"ט מיד הלך הבעש"ט להתפלל תפלת מנחה וערבית כשהוא שמח וטוב לב וגם אנשי העיר זכו על ידו באתרוג וכולם ידעו שאליהו הנביא הביא לו

את ארבעת המינים מיד לאחר החג פנה משם הבעש"ט וקבע דירתו בכפר קשיליוויץ גם שם היה נסתר ולא ידע איש את גדולתו.

הלכות

שאלה: (א) האם יש מצוה לאכול בעיוה"כ?

תשובה: מצוה לאכול בעיוה"כ ולהרבות בסעודה [שו"ע א.] דכתיב 'ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש בערב' היה לו לכתוב בתשעה לחודש בערב תענו את נפשותיכם ומדכתיב ועניתם בתשעה לחודש משמע שיתענו בתשעה. ובאמת יוה"כ אינו אלא בעשירי לחודש וקיבלו חז"ל דאדרבא מצוה מה"ת לאכול בעיוה"כ ורצה הקב"ה ליתן שכר בעד האכילה כאילו התענו שאינו דומה מצוה שיש בו צער. ואילו היה כתוב במ' לחודש תאכלו לא היה לנו שכר אלא כמקיים מצוותו ע"י אכילה ולכן שינה הכתוב וכתב מצוות אכילה בלשון תענית שיהיה נחשב אכילה זו כאילו היה תענית [מ"ב א.]. **שאלה: (ב) האם צריך למעט בלימוד בעיוה"כ כדי לאכול?**

תשובה: יש לאדם למעט בלימודו בעיוה"כ כדי לאכול ולשתות [מ"ב שם.].

שאלה: (ג) האם מותר להתענות תענית חלום בעיוה"כ?

תשובה: אסור להתענות בו אפילו תענית חלום [רמ"א שם.]. אבל אם מתיירא לנפשו ורוצה להתענות יתענה עד סעודה המפסקת דודאי מן הדין סגי כשיאכל פעם אחת [מ"ב ב.].

שאלה: (ד) המתענה בשבת שובה האם צריך להתענות לתעניתו?

תשובה: צריך למיתב תענית לתעניתו אחר השבת והט"ז כתב שא"צ שוב להתענות אחר יוה"כ כי יוה"כ כיפר גם על זה ומי שקשה לו להתענות יכול לסמוך על השיטה הנ"ל [מ"ב שם.].

שאלה: (ה) הנודר שלא לאכול בשר כל השנה חוץ מיו"ט האם מותר בבשר בעיוה"כ?

תשובה: מותר לאכול בעיוה"כ דלשון בנ"א מקרי יו"ט ולא מיבעי בסעודה המפסקת אלא אף גם בשחרית דאנן רגילין לאכול בשר גם בשחרית וכל הנודר אדעתא דמנהגא נדר אבל בלילה של עיוה"כ אסור [מ"ב שם.].

שאלה: (ו) הנוהג שלא לאכול בשר בימים שאין אומרים בהם תחנון האם מותר לאכול בליל עיוה"כ?

תשובה: מותר לאכול אפילו בלילה של עיוה"כ ודוקא בלילה ממש אבל לא מקודם לזה אע"פ שהתפלל ערבית [מ"ב שם.]. וכתב השל"ה במקומות שמרבים בסליחות באשמורת א"כ אין חושבין אותו ליו"ט אין לאכול בשר בלילה [שעה"צ יא.].

שאלה: ז) האם נופלים אפיים בעיוה"כ?

תשובה: אין נופלים על פניהם בעיוה"כ [שו"ע ב.] דנוהגים לעשותו קצת כמו יו"ט [מ"ב ג.].

שאלה: ח) האם אומרים למנצה ומזמור לתודה בעיוה"כ?

תשובה: אין אומרים למנצה ומזמור לתודה [רמ"א שם.] למנצה: משום דכתיב ביה 'ביום צרה'. ומזמור לתודה: משום דבזמן הבית היה אסור להקריב שום קרבן הנאכל בעיוה"כ דממעט זמן אכילתו שהרי עכ"פ כל הקרבנות נאכלין ליום ולילה שלאחריו וביוה"כ א"א לאכול ונמצא מביא לידי פסול [מ"ב ד.].

שאלה: ט) האם אומרים סליחות בעיוה"כ?

תשובה: אין אומרים קודם עלות השחר הרבה סליחות ויש מקומות שנוהגים להרבות בסליחות והכל לפי המנהג [רמ"א שם.].

שאלה: [נתיב: שונות/הלכה ומנהג/טור ושו"ע ונו"כ/שלחן ערוך/אורח חיים/הלכות יום הכיפורים/סימן תרד/סעיף ב.]

י) האם אומרים אבינו מלכנו בעיוה"כ?

תשובה:

יש מחלוקת בין אחרונים ומנהג עירי שלא לומר כי אם כשחל יוה"כ בשבת שאין אומרים ביוה"כ לכן אומרים בעיוה"כ שחרית [רמ"א שם.] אבל במנחה אין אומרים בכל גווני [מ"ב ה.].